

oudste Amerikaanse bomen in Europa, die hier een dusdanig verwilderingsproces heeft doorgemaakt,

dat hij wel haast deel is gaan uitmaken van de natuurlijke begroeiing.

PERIODIEKE VERSCHIJNSELEN BIJ PLANTEN EN DIEREN

III

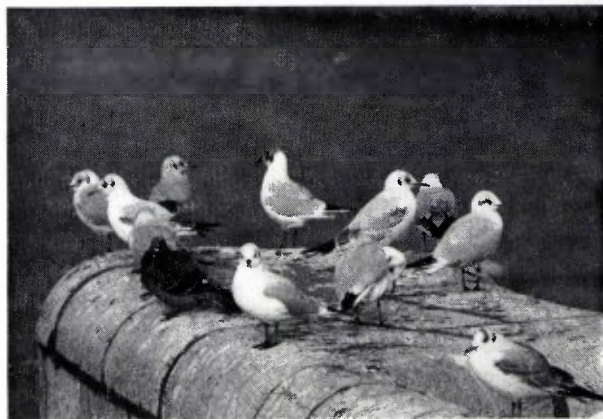
door P.J. van Nieuwenhoven
met foto's van de schrijver

HAARWISSELING EN RUI

De haren van de zoogdieren en de veren van de vogels zijn hoornvormingen en dus produkten van de huid. Zij zijn althans aan hun toppen dood en moeten dus geregeld worden vervangen. De vernieuwing vindt ten minste eenmaal per jaar plaats, op gezette tijden en staat weer onder invloed van het licht door het langer of korter worden van de dagen. Ook hierbij is het hormonale stelsel ingeschakeld, waarbij de hypophyse de hoofdrol speelt.

Vogels verwisselen van veren na de broedtijd, juist voor de trektijd. Soms is er in het voorjaar een tweede rui. Vandaar dat een winterkleed kan afwisselen met een prachtkleed en een zomerkleed: Kokmeeuw. Tijdens de rui zijn de dieren weinig actief: alsof zij hun krachten willen sparen voor de produktie van nieuwe hoornstof. De vogels houden zich schuil op veilige plaatsen en laten zich niet horen. Meestal geschiedt de rui geleidelijk en aan beide kanten tegelijk. Dit geldt zeker voor de grote slagpennen zodat het vliegvermogen niet verloren gaat: Roofvogels. Vogels die hun voedsel kunnen bemachtigen zonder dat zij vliegen, zoals eendachtigen, verliezen alle slagpennen tegelijk. Zij houden zich in de tijd van de rui op in het riet Wilde eend of zijn vooraf naar vaste betrekkelijk veilige oorden getrokken: Bergeend.

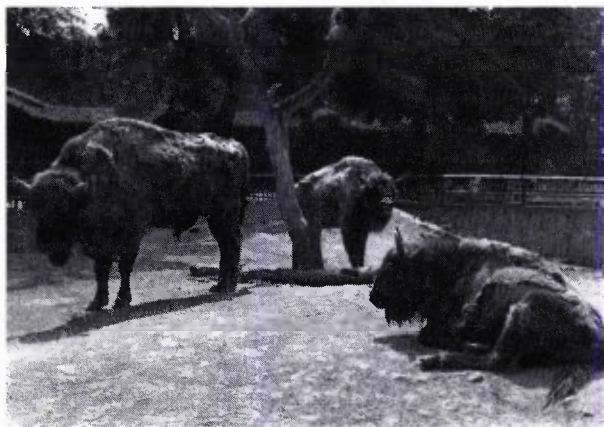
Bij de zoogdieren is de haarwisseling klaar voor de winter. De zomervacht is dan door het meer stemmige winterkleed vervangen. Omdat het laatste meer wolharen bezit wordt de warmte van het lichaam er beter door vastgehouden. Sneeuwvlokken blijven op de wintervacht liggen zonder te smelten, en dat is maar goed ook: het dier zou drijfnat worden als het niet zo was. Ook kan het dier in de sneeuw liggen zonder nat te worden. Na de winter valt het oude haar uit en wordt in de loop van de zomer door nieuw vervangen. Dieren met een speciaal gekleurde wintervacht verharen in het najaar nog eens. Gewoonlijk is bij iedere verharingsverandering van kleur waar te nemen: Edelhart. De

Voorjaarsrui bij de Kokmeeuw

kleur van de vacht kan in de winter lichter zijn dan in de zomer. Hiermede is in overeenstemming dat in koudere streken de lichte kleuren overheersen, IJsbeer, en in warme gebieden donkere: Bruine beer. In een besneeuwd terrein vallen licht gekleurde dieren minder op: zij hebben een schutkleur.

Bovendien weten wij uit de fysica dat een wit lichaam minder warmte uitstraalt dan een donker. De naar de koude grond gerichte buik is bij veel zoogdieren dan ook wit van kleur, ook in de zomer. Dit kleurverschil tussen boven- en onderzijde werkt bovendien oplossend op de lichaamsomtrek: het dier wordt één met zijn omgeving: Haas. In het hoge noorden en in het hooggebergte komt de witte verkleuring in de herfst bij veel warmbloedige dieren voor, zowel bij zoogdieren als bij vogels: Sneeuwhaas, Poolvos, Sneeuwhoen, enz. Ons Hermelijn wordt alleen in strenge winters helemaal wit. Gewoonlijk blijven zij gedeeltelijk bruin. Het eerste verkleuren die lichaamsdelen die het meeste aan de koude zijn blootgesteld: poten, oren en staart. In het voorjaar behouden deze organen de witte kleur het langst.

Haarwisseling bij de Wisent

BOEKBESPREKING

De invloed van de extreme droogte van 1976 op enkele vennen en op de duinvalleien van Terschelling; door K.V. Sýkora.

Voor een leek is dit werkstuk nogal technisch, maar men zal begrijpen dat een vakman niet alle wetenschappelijke vaktermen kan gaan uitleggen.

Ook moet men zich niet laten afschrikken door de vele opname tabellen, die voornamelijk van belang zijn voor de details.

Voor al in de huidige tijd, van massale wateronttrekking voor menselijk en industrieel gebruik, zal menige natuurliefhebber zich afvragen wat hiervan het effect zal zijn op de natuur.

Door de studie van Sýkora kan men zich een beeld vormen van wat vele natte gebieden te wachten staat. Van deze gebieden bestonden reeds plantenopnamen, en door deze te vergelijken met die van de droge zomer van 1976 en van het jaar erna is het effect op korte termijn weer te geven.

Wat dat op korte termijn zal zijn, zal de toekomst leren.

Het effect van de droogte bleek van vele factoren afhankelijk te zijn, dus niet alleen de waterschaarste, maar o.a. ook van de voedselrijkdom; naarmate het gebied voedselrijker is, is de verandering groter. Tevens bleek het relief van de oever en bodem van belang te zijn.

Al met al voor diegenen die geïnteresseerd zijn in vennen en moerassen een zeer lezenswaardig stuk

Wim van Mourik

Wetenschappelijke mededelingen K.N.N.V. no. 125 - Coleoptera -

Coccinellidae. De Nederlandse Lieveheersbeestjes door J.H. de Gunst.

Reeds in 1966 werd er aangekondigd dat deze monografie der Coccinelliden in voorbereiding was en nu ligt ze voor ons. Tot nog toe was de leek voor de determinatie van deze populaire en opvallende keverfamilie aangewezen op specialistische werken, waarin hij dan prompt verdronk, of op enkele populair-wetenschappelijke natuurgidsen die hem ook niet konden bevredigen omdat ze slechts enkele van de 59 in ons land voorkomende soorten vermeldden. Dit nieuwe werkje heft beide bezwaren op door op duidelijke wijze, in ook voor de gewone natuurliefhebber begrijpelijke termen, alle Nederlandse lieveheersbeestjes uitputtend te behandelen. Na een interessante inleiding met vele wetenswaardigheden over naam, auteurs, voorkomen en allerlei